

เครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ
ของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม*

Learning Network for Preserving the Wisdom of Casting the Foundries
of Foundry Entrepreneurs in Nakhon Pathom Province

¹สมาวีร์ จันทรอารีย์, พระสุธีรัตนบัณฑิต, และโกนิฐ์ ศรีทอง

¹Samawee Junaree, Phrasuthirattanapundit and Konit Srithong

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹ Corresponding Author. Email: My_bigbell@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณค่าและปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม และ 2) เพื่อเสนอเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระในจังหวัดนครปฐม มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมจำนวน 20 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 15 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีเทคนิคสามเส้า และนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณค่าของภูมิปัญญาการหล่อพระและปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม สรุปใน 2 ประเด็น คือ 1) คุณค่าของภูมิปัญญาการหล่อพระประกอบด้วยคุณค่าต่อการพัฒนาบุคคล ในด้านการพัฒนาความรู้ ด้านการพัฒนาอารมณ์ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการปรับตนเองกับสังคม และ คุณค่าต่อการพัฒนาสังคม ในด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว ด้านส่งเสริมการศึกษา และการเรียนรู้ ด้านปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ด้านศิลปกรรม ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านการสร้างสภาพภูมิใจให้ชุมชน และ 2) ปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ 2. เครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ 1) เครือข่ายทางสังคมที่เป็นกลไกสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ และ 2) แนวทางการสร้างเสริมความร่วมมือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ สรุปได้ใน 2 ประเด็นที่เป็นจุดเริ่มสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ คือ 1) การสร้างพื้นที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ผลงานพุทธศิลป์ และ 2) การสร้างสรรค์สังคมที่เอื้อต่อการแสวงหาความงาม ความดี จริยธรรมทางสังคมจากงานสร้างสรรค์พุทธศิลป์

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การอนุรักษ์ภูมิปัญญา; การหล่อพระ; เครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้

* Received February 10, 2020; Revised July 7, 2020; Accepted August 5, 2020

Abstract

This Article aimed 1) to study the value and factors contributing to the conservation of casting wisdom and 2) to propose a network for learning promotion in preserving the wisdom of casting foundations in Nakhon Pathom province. Primal there are a group of 20 key informants for in-depth interviews. A group of 15 key informants in a specific group discussion was collected by using structured interview forms. Data analysis was performed using triangular techniques. And presenting descriptive forms

The research found that

1. The value of the casting wisdom and the factors contributing to the conservation of the founding wisdom of the foundry entrepreneurs in Nakhon Pathom. In summary, 2 points are 1) the value of the casting wisdom Which consists of values for personal development In the field of knowledge development Emotional development Psychological development Physical health Self-adjustment to society and values for social development In relation to the family Education and learning promotion Planting side, morality, ethics in society, arts, economy promotion In creating the pride of the community and 2) contributing factors to the conservation of wisdom and casting the Buddha image Found 7 factors, 1) Leadership 2) Organization culture 3) Knowledge or wisdom 4) Information technology 5) Government support 6) Management and 7) Cooperation network construction

3. Learning Network for Preservation of the Foundry Wisdom of Foundry Operators in Nakhon Pathom Province can be summarized as 2 points as follows: 1) The social network that is a mechanism to promote learning and preserving the wisdom of the foundry of the monk. Consisting of family institutions Community organizations and educational institutions or government agencies Buddhist institute for Professional Promotion Economic institution and 2) guidelines for enhancing cooperation in learning networks for preserving the wisdom of Buddha amulet. In summary, the two issues are important points in promoting conservation learning. The wisdom of casting the Buddha is 1) creating a space to promote culture and learning of Buddhist art works, and 2) creating a society that is conducive to the pursuit of virtue ethics, social workers from the Buddhist arts.

Keywords: Knowledge Management; Preserving the Wisdom; Casting of Buddha; Learning Network

บทนำ

การอนุรักษ์ที่ดีต้องดำเนินไปเป็นอันเดียวกันกับสังคมคือมีทั้งการรักษาคุณค่าเดิมของสิ่งนั้น ๆ พร้อมกับการพัฒนาควบคู่ไปด้วยการอนุรักษ์ไม่ได้เป็นเพียงการเก็บรักษาของเก่าไว้เท่านั้นแต่ต้องทำการศึกษาค้นคว้าและนำคุณค่าที่ได้ที่ได้เผยแพร่ไปสู่สังคมอย่างกว้างขวาง และการส่งเสริมให้งานฝีมือที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่ต่อไปได้ คือกระบวนการในการรักษา สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ทั้งด้านแรงจูงใจ กระบวนการในการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่เชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตการมีรายได้ในด้านเศรษฐกิจด้วย (Rungraung, 2014) โดยที่อาชีพช่างหล่อพระนั้นเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยฝีมือทางด้านงานช่างชั้นสูง ที่มีพัฒนาการที่สืบเนื่องยาวนานจากช่างฝีมือในสมัยอยุธยาที่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานเพื่อรับใช้ราชสำนักและผลิตสินค้าเพื่อขายจนกลายเป็นอาชีพช่างฝีมือสืบเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ช่างฝีมือถูกรวบรวมเข้ากรมช่างหลวงและมีกรมช่างสิบหมู่ซึ่งมีชื่อของกลุ่มช่างที่สอดคล้องกับชื่อของช่างที่ปรากฏในพระไอยการนาพลเรือนและพระไอยการนาทหารหัวเมือง ในปัจจุบันมีสำนักช่างสิบหมู่ สังกัดอยู่ในกรมศิลปากร ทำหน้าที่ผดุงรักษา ฟื้นฟู และสืบทอดศิลปวิทยาการด้านช่างฝีมือและเป็นศูนย์ข้อมูลด้านศิลปกรรมของชาติดำเนินการด้านช่างและงานศิลปะในการบูรณะ ซ่อมแซม เพื่อการอนุรักษ์งานศิลปกรรมที่มีคุณค่าของชาติ รวมถึงดำเนินการสร้างสรรค์งานช่างสิบหมู่ งานจิตรกรรม และงานประติมากรรม รวมทั้งงานศิลปะประยุกต์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ (Teapewroj, 2015)

ทั้งนี้ การจัดการความรู้เป็นนวัตกรรมหนึ่งในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการฝึกฝนตนเอง โดยการนำเอาความรู้ที่ฝังลึกภายในองค์กรหรือชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นความรู้ที่ชัดเจนมีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ นำทุนทางสังคมวัฒนธรรม ทุนทางปัญญานำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาจัดการความรู้เพื่อสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้แก่องค์กรหรือชุมชน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันทั้งในระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และระดับประเทศเป็นการรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาไว้คงอยู่กับองค์กรหรือชุมชนตลอดไป ดังนั้นองค์กรหรือชุมชนต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะสามารถอนุรักษ์ สืบสาน จัดการและพัฒนาภูมิปัญญาของตนเองให้ดำรงอยู่ได้ (Kongkhum and Sungrugs, 2015) อีกทั้ง การส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ และการจัดการความรู้เป็นกระบวนการสร้างกิจกรรมการจัดการความรู้ และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือระหว่างองค์กร ผ่านทางกิจกรรมการจัดการความรู้นั้นก็คือกิจกรรมสร้างสรรค์ความรู้ การแลกเปลี่ยน เผยแพร่ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ พร้อมทั้งมีการประเมินผลในการนำความรู้ไปลงมือปฏิบัติ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกิจกรรมการจัดการความรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกของเครือข่ายนั้นมีจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างสมาชิกที่มาจากแต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร ที่มีความรู้ ประสบการณ์แตกต่างกันออกไป ทำให้ภายในเครือข่ายเกิดองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งนี่เองถือเป็นจุดเด่นของเครือข่ายการจัดการความรู้ โดยขั้นตอนกระบวนการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้นั้น ต้องเริ่มจากการที่องค์กรต้องให้ความสำคัญต่อพันธกิจขององค์กร ต้องสร้างกิจกรรมที่ให้เกิดความเป็นผู้รู้และผู้อยากรู้ในเรื่องต่าง ๆ ตามพันธกิจขององค์กร และพัฒนากิจกรรมการจัดการความรู้หรือกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้เกิดขึ้น

อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ควรดำเนินไปในทิศทางเดียวกันกับพันธกิจหลักขององค์การ เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้องค์การสามารถสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดเป็นนวัตกรรมสู่สังคมต่อไป (เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย)

ดังนั้น จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาว่า ผู้ประกอบการโรงหล่อพระมีสภาพการหรือรูปแบบการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระอย่างไร และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระในจังหวัดนครปฐมให้คงอยู่ได้อย่างเหมาะสมตามยุคสมัยเป็นอย่างไร จึงสนใจทำวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม” เพื่อเสนอเป็นแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาการหล่อพระให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีเศรษฐกิจ ภาวะสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นองค์กรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ การพึ่งตนเอง และยกระดับองค์ความรู้สร้างความเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้ หากภูมิปัญญาการหล่อพระได้มีรูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนตนเองแล้วก็สามารถที่จะนำไปสู่การวางแผนปรับปรุงพัฒนางานและจัดการความรู้ภูมิปัญญาไทยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยให้ยั่งยืน องค์กรหรือชุมชนสามารถใช้ความรู้และนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเป็นการเชื่อมโยงมิติของการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระในจังหวัดนครปฐม จะเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระในมิติของการศึกษาในด้านการจัดการความรู้เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าถึงความรู้และเห็นถึงคุณค่าภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เป็นการยกระดับการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นการเฉพาะกลุ่มให้แพร่หลายไปพร้อม ๆ กับให้ตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์ภูมิปัญญามีให้สูญหายให้อยู่คู่สังคมไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่าและปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเสนอเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ 1) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษาจากหนังสือวารสารเอกสารทางวิชาการ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการศึกษาจากงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย ใช้แนวคำถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในบางกิจกรรม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มโรงหล่อพระ ได้แก่ เจ้าของกิจการผู้ประกอบการโรงหล่อ นายช่างฝีมือ พนักงาน หรือ ลูกจ้างของโรงหล่อพระ ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม 2) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศูนย์เรียนรู้องค์กรชุมชน 3) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย เช่น สภาวัฒนธรรม ผู้นำศาสนา (วัด) ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน นายช่างฝีมือ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม รวมถึงศึกษาคุณค่าและปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม

2) ผู้วิจัยได้ใช้สนทนากลุ่มเฉพาะ มีผู้เข้าร่วม 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการหล่อพระ เช่น นักวิชาการ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน นายช่างฝีมือ 2) กลุ่มผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน วัฒนธรรม และ 3) กลุ่มผู้ประกอบการและผู้สนใจ เช่น ผู้แทนผู้ประกอบการโรงหล่อ นักเรียนนักศึกษา โดยเป็นประเด็นสนทนาเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม รวมถึงเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม และแนวทางการสร้างเสริมความร่วมมือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นตอนเตรียมการ ประกอบด้วย 1) เตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) ด้วยคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมายตามขอบเขตประชากร 2) ติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์ 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2) ขั้นตอนเตรียมก่อนเข้าสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เข้าปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ เมื่อได้แนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยวางแผนการเก็บข้อมูลโดยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาสถานที่ที่จะเข้าสัมภาษณ์โดยการประสานงานผ่านทางโทรศัพท์เป็นการเบื้องต้น พร้อมกับได้ขอหนังสือเข้าสัมภาษณ์จากทางหลักสูตรเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และผู้วิจัยได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงได้จัดเตรียมแบบเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ เตรียมอุปกรณ์บันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

3) ขั้นตอนเข้าสัมภาษณ์จริง ได้แก่ ผู้วิจัยได้แนะนำตัว สนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แจ้งขอบเขตการเผยแพร่ข้อมูล และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกภาพเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

- 1) ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกก็ได้ เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มเฉพาะ พร้อมทั้งชี้แจงเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม รวมถึงวัน เวลา และสถานที่ ในการสนทนากลุ่ม
- 2) ขอลงหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ จากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 3) จัดเตรียมประเด็นคำถามจากข้อค้นพบ จัดทำโครงร่างประเด็นในการสนทนา และจัดเตรียมให้เพียงพอให้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
- 4) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน
- 5) จัดเตรียมสถานที่ และทีมงาน
- 6) ดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- 7) ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถาม คำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.3 การเข้าร่วมสังเกตกิจกรรม ในการเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ประสานงานในพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมสังเกตการณ์ พร้อมชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการเข้าสังเกตกิจกรรม
- 2) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ เพื่อเตรียมการ
- 3) จัดเตรียมประเด็นการสังเกตการณ์ ประเด็นการสัมภาษณ์ และประเด็นข้อมูลที่ต้องการ
- 4) ทำการวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งเพื่อเป็นเครื่องยืนยันข้อมูลจากการที่ได้ค้นคว้าจากประสบการณ์จริง

4. วิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล

ในการเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ได้ทำการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (Wongwiwathananukij, 2012) โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 3 เทคนิค คือ 1) เทคนิคต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) 2) เทคนิคต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) 3) เทคนิคต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้น มีความสมบูรณ์นั้น ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัยหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Method logical Triangulation) โดยเริ่มตั้งแต่เก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ การสังเกต แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งการทำทาง พฤติกรรม บรรยายภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการนำกลับไปให้อ่านข้อมูลหรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้

ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก เมื่อได้รับข้อมูลในแต่ละครั้งแล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เบื้องต้น นำข้อมูลที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ในส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มเฉพาะ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นและสรุปนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

สำหรับองค์ความรู้ที่ได้รับจากสรุปผลการวิจัยเป็นการประมวลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม สรุปเป็นประเด็นย่อยได้ 5 ด้าน ประกอบด้วย

1) ด้านการกำหนดความรู้ พบว่า การหล่อพระได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษบ้าง ที่เกิดจากความชอบส่วนตัวและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมบ้าง และมีการกำหนดความรู้ที่ต้องการจากช่างผู้ชำนาญการที่คอยควบคุมดูแลกระบวนการหล่อพระตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้น ที่อาจเป็นผู้จัดการโรงหล่อเอง หรือนายช่างใหญ่

2) ด้านการสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้ พบว่า เป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ได้รับการปลูกฝังจากความชอบและสนใจเห็นคุณค่าเพราะเป็นสิ่งที่ทำต่อกันมา มีการสร้างและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมใหม่จากการสังเกต จดจำ นำมาฝึกฝนทดลอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน รวมถึงการพบปะพูดคุยกับผู้รู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย รวมถึงความต้องการของลูกค้า

3) ด้านการรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดเก็บหรือจัดบันทึกความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีบางคณะจัดเก็บไว้ในรูปเอกสารบ้างเล็กน้อย แต่เป็นลักษณะการทำบันทึกความรู้ส่วนตัว และการจัดเก็บความรู้ที่ประสบการณ์การทำงานของแต่ละบุคคล จะเป็นการรวบรวมจัดเก็บความรู้จากทักษะประสบการณ์ คือเป็นความรู้ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล

4) ด้านการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า เป็นการเผยแพร่ความรู้ ผ่านการถ่ายทอดแบ่งปันประสบการณ์ มีการเผยแพร่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูดคุยสนทนา การร่วมงานกัน หรือการปฏิบัติงานร่วมกัน ไม่มีการถ่ายทอดแก่บุคคลภายนอก

5) ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ พบว่า เป็นการเชื่อมโยงความรู้กับกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ความรู้ถูกประยุกต์ใช้ในการทำงานทั้งในพื้นที่คือในโรงหล่อพระ และนอกพื้นที่ เช่น วัด ก็ย่อมมีเทคนิคขั้นตอนที่ต่างกันไปบ้าง แต่ก็สามารถเชื่อมโยงไปยังความรู้ได้อย่างรวดเร็วเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานแต่ละชิ้นงานซึ่งจะมีการประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์ เป็นความรู้ทุนเดิม และศิลป์ ที่เป็นความรู้ใหม่ เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานที่สมบูรณ์

สำหรับประเด็นปัญหาการจัดการความรู้ สรุปได้คือ

1) ด้านการกำหนดความรู้ พบว่า การกำหนดความรู้ของการหล่อพระส่วนใหญ่มาจากหัวหน้าโรงหล่อหรือ ผู้จัดการโรงหล่อ เพราะต้องยึดความต้องการของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ และด้านรายละเอียดของกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นการเฉพาะของโรงหล่อแต่ละแห่งที่ได้รับการสืบทอดมา

2) ด้านการสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้ พบว่า เนื่องจากการกำหนดความรู้ส่วนมากมาจากผู้จัดการโรงหล่อ นายช่างใหญ่ หัวหน้าช่างผู้ควบคุมงาน ซึ่งเป็นผู้กำหนด ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมและโอกาสในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ

3) ด้านการรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ พบว่า การรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ ส่วนมากจะไม่มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บเอกสารความรู้ใด ๆ การจัดเก็บความรู้เป็นแบบไม่เป็นทางการ คือ ผู้จัดการหรือนายช่างต่างก็เก็บทักษะความรู้ประสบการณ์ไว้กับตัวเอง และนายช่างอาจจะมีการจดบันทึกบ้างก็เป็นเฉพาะส่วนบุคคลเท่านั้น รวบรวมเก็บเพียงคนเดียวจึงยากต่อการค้นหา

4) ด้านการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า ความรู้ของแต่ละโรงหล่อไม่ได้มีการนำมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกันเท่าที่ควร มีข้อจำกัดในการถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นภายนอก เนื่องจากไม่ได้มีการรวบรวมจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดทักษะวิธีการที่จะถ่ายทอดให้กับผู้อื่น ผู้เรียนจึงต้องสังเกตแล้วสอบถามซึ่งมันเป็นไหวพริบทักษะของแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการเรียนนานเนื่องจากไม่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่บุคคลอื่น ๆ สามารถศึกษาค้นคว้าได้

5) ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ พบว่า มีการประยุกต์ใช้เทคนิคใหม่ๆ เช่น ในการหลอมโลหะต้องใช้เชื้อเพลิงมาก เดิมใช้ถ่านไม้ ใช้ฟืน ทำให้สิ้นเปลืองมาก ทั้งราคาและทรัพยากรชาติ ปัจจุบันหลายแห่งหันมาใช้กาสซหุงต้มแทน ทำให้สะดวกขึ้น ควบคุมง่ายขึ้น เพราะหล่อพระปัจจุบันอิงอาศัยในเชิงธุรกิจเป็นหลัก งบประมาณค่าใช้จ่ายเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือหรือทีมงานก็จะสนับสนุนการนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้ในแต่ละครั้งมาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

และในส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ สรุปได้คือ

1) ด้านการกำหนดความรู้ ควรมีการพัฒนาแนวทางการกำหนดความรู้ที่ให้สมาชิกในโรงหล่อและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนแนะนำให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการฝึกอบรม การพัฒนาฝีมือ

2) ด้านการสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้ ควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ หรือ เครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้คนที่สนใจได้ศึกษาหาความรู้และเป็นแหล่งหาความรู้ของผู้สนใจ มีการสนับสนุนให้สมาชิกได้มีโอกาสในการพบปะพูดคุยกับผู้รู้ด้านต่าง ๆ แลกเปลี่ยน ทักษะประสบการณ์ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต จะทำให้การสืบค้นความรู้ได้สะดวกรวดเร็ว

3) ด้านการรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ ภาครัฐควรรับเป็นเจ้าภาพดำเนินการบันทึกจัดเก็บเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงการจดสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาต่าง ๆ ส่วนผู้ประกอบการควรมีความรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บฐานข้อมูล อย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการนำมาใช้และค้นคว้าในคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต และควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ในระบบการจัดเก็บความรู้แก่สมาชิกด้วย

4) ด้านการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมเป็นพลังปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ หรือควรมีการส่งเสริมการทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการหล่อพระให้กับเยาวชนและผู้สนใจ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ จะเป็นกลไกหนึ่งในการสืบทอด

ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ให้คงอยู่ ควรเปิดโอกาสให้โรงหล่อพระได้มีพื้นที่ทำการแสดงผลงานในงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอดภูมิปัญญาการหล่อพระที่ต้องประกอบด้วยช่างฝีมือในด้านต่าง ๆ เช่น ช่างปั้น ช่างเข้ารูป

5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ควรส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาช่างด้านต่างๆ หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการนำนักท่องเที่ยวและสถานศึกษาเข้าศึกษาเรียนรู้ รวมถึงมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการส่งต่อสืบทอดความรู้จากการเปิดหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับฝึกสอนเยาวชนให้รู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญา

2. คุณค่าของภูมิปัญญาการหล่อพระและปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม แยกสรุปเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) คุณค่าของภูมิปัญญาการหล่อพระ สรุปได้ใน 2 ลักษณะคือ 1) คุณค่าต่อการพัฒนาบุคคล ในด้านการพัฒนาความรู้ การพัฒนาอารมณ์ การพัฒนาจิตใจ คุณค่าต่อการสุขภาพร่างกาย คุณค่าการปรับตัวเองกับสังคม และ 2) คุณค่าต่อการพัฒนาสังคม ในด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ด้านศิลปกรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างความภาคภูมิใจให้ชุมชน

2) ปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ ได้ประเด็นสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่จะเอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม คือ การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จหลายประการ คือ ผู้จัดการโรงหล่อต้องมีภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน สามารถบริหารจัดการงานและคนได้อย่างเหมาะสม มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีทักษะความรู้เกี่ยวกับการหล่อพระ มีเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ มีกิจกรรมหรือพื้นที่ในการแสดงผลงานอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงสามารถอธิบายสรุปปัจจัยที่จะเอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) องค์ความรู้หรือภูมิปัญญา 4) เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ 6) การบริหารจัดการ และ 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

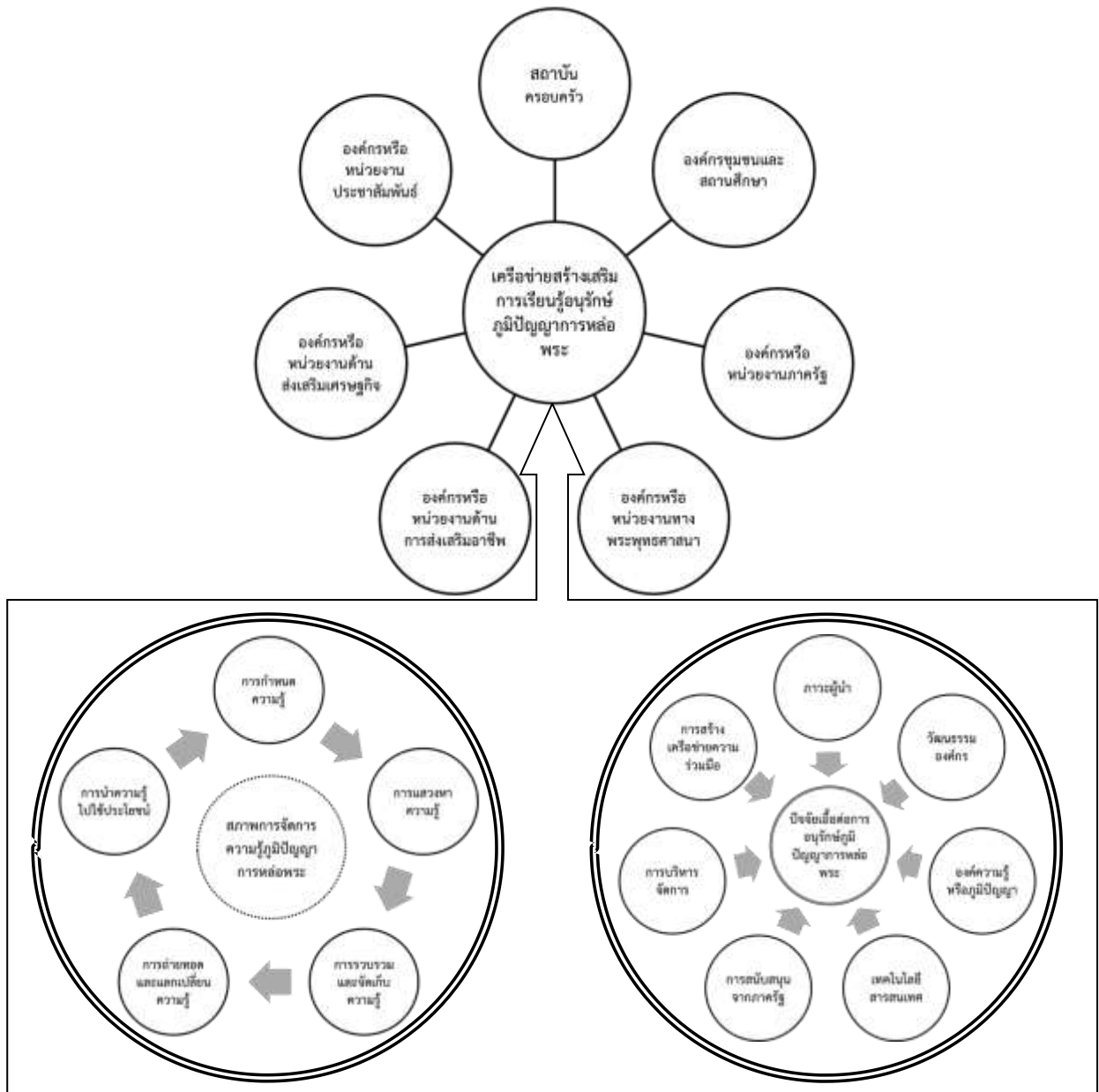
3. เครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1) กลไกเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ ได้พบเครือข่ายทางสังคมที่เป็นกลไกสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม คือ สถาบันทางครอบครัว องค์กรชุมชนและสถาบันการศึกษา สถาบันหรือหน่วยงานภาครัฐ สถาบันทางพระพุทธศาสนา สถาบันด้านส่งเสริมวิชาชีพ สถาบันทางเศรษฐกิจ และสถาบันด้านสื่อมวลชน

2) แนวทางการสร้างเสริมความร่วมมือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะทำให้พบว่า กลไกเครือข่ายทางสังคมที่ประกอบด้วยสถาบันทางสังคมต่างๆ หากมีการร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพมุ่งเป้าหมายของการพัฒนาคนและสังคมในทิศทางที่สอดคล้องกัน ย่อมจะทำให้กระบวนการพัฒนาที่เกิดจากการร่วมมือกัน ประสานสอดคล้องกันเพื่อเป็นเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์

ภูมิปัญญาการหล่อพระที่เข้มแข็ง โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้ร่วมสนทนากลุ่มได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางการสร้างเสริมความร่วมมือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ สรุปได้ใน 2 ประเด็นที่เป็นจุดเริ่มสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ คือ 1) การสร้างพื้นที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ผลงานพุทธศิลป์ และ 2) การสร้างสรรค์สังคมที่เอื้อต่อการแสวงหาความงาม ความดี จริยธรรมทางสังคม จากงานสร้างสรรค์พุทธศิลป์

ดังนั้น จึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ดังแผนภูมิที่ 4.4

แผนภูมิที่ 1 แสดงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 จึงสรุปแนวทางการสร้างเสริมเครือข่ายความร่วมมือการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของกลุ่มผู้ประกอบการโรงหล่อพระในจังหวัดนครปฐม ข้อเสนอสรุปเป็นแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสร้างสรรค์พุทธศิลป์ ในการสร้างคุณค่าส่งเสริมพื้นที่การเรียนรู้และแสดงออกทางศิลปะ การส่งเสริมระบบ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยผสมผสานระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญา การมีเครือข่ายสังคมที่อำนวยความสะดวก ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการหล่อพระ รวมถึงการเพิ่มความหลากหลายของช่องทางการสื่อสารในสังคมเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาวัฒนธรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์พุทธศิลป์ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง ในการเรียนรู้สืบสานธำรงรักษานุรักษ์ภูมิปัญญาต้องมีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้การสร้างสรรค์ พุทธศิลป์ ซึ่งแต่ละหน่วยทางสังคมมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่ต่างๆ แต่มีการทำงานประสานกัน ตั้งแต่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางสังคมต่าง ๆ ร่วมกันแสวงหาหรือเพิ่มพื้นที่สาธารณะ (Public Space) ในการจัดกิจกรรมเชิงศิลปะและศาสนา สถาบันการเมืองอาจจะมีการกระจายอำนาจในการดูแลงานบางส่วน อาทิ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องให้ส่วนปกครองท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งจะทำให้งานเชิงวัฒนธรรมได้รับงบประมาณจากส่วนท้องถิ่นมากขึ้น หากพื้นที่อยู่ภายใต้การดูแลของสถาบันการเมืองก็อาจจะมีการร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในกิจการด้านศิลปะและวัฒนธรรมของรัฐ โดยเฉพาะการให้ภาคเอกชนเข้ามาพัฒนาและบริหารพิพิธภัณฑ์ของรัฐ ซึ่งจะช่วยให้พิพิธภัณฑ์มีความน่าสนใจ และสามารถดึงดูดประชาชนเข้ามาชมได้มากขึ้น สถาบันวิชาชีพ หรือ กลุ่มผู้สร้างสรรค์ผลงานจะต้องเป็นผู้มีจรรยาบรรณที่สร้างผลงานที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ในการเปิดพื้นที่การเข้าถึงข้อมูลของผู้สร้างสรรค์ในเรื่องการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเห็น และสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้สร้างสรรค์ผลงานกับผู้ชมผลงาน อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในงานพุทธศิลป์ให้แพร่ต่อไป อีกทั้งผู้สร้างสรรค์ศิลปะจะต้องมีการแสดงบทบาทของผู้ที่ได้นำหลักการทางพระพุทธศาสนาคือธรรมะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า คุณค่าของพุทธธรรมนั้นมีอยู่ทั้งในผลงานและวิถีชีวิต ผู้สร้างสรรค์ การสร้างระบบเศรษฐกิจ สร้างสรรค์โดยผสมผสานระหว่างศิลปะและวัฒนธรรม การดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจ โดยใช้ศิลปะเป็นแนวคิดในการผลิตสินค้า หรือบริการ มีการสนับสนุนงบประมาณในด้านการจัดนิทรรศการต่อผู้สร้างสรรค์หรือสถาบันวิชาชีพหรือผู้สนใจทั่วไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

สำหรับสภาพปัญหาการจัดการความรู้ สรุปข้อค้นพบใน 7 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดความรู้ พบว่า การกำหนดความรู้ของการหล่อพระส่วนใหญ่มาจากหัวหน้าโรงหล่อ หรือ ผู้จัดการโรงหล่อ เพราะต้องยึดความต้องการของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ และด้านรายละเอียดของกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นการเฉพาะของโรงหล่อแต่ละแห่งที่ได้รับการสืบทอดมา 2) ด้านการสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้ พบว่า เนื่องจากการกำหนดความรู้ส่วนมากมาจากผู้จัดการโรงหล่อ ดังนั้นการสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้จึงมาจากผู้จัดการโรงหล่อ หรือ นายช่างใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่ดำเนินการเพียงคนเดียว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ 3) ด้านการรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ พบว่า การรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ ส่วนมากจะไม่มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บเอกสารความรู้ใด ๆ การจัดเก็บความรู้เป็นแบบไม่เป็นทางการ คือ ผู้จัดการหรือนายช่างต่างก็เก็บทักษะความรู้ประสบการณ์ไว้กับ

ตัวเอง และนายช่างอาจจะมีการจดบันทึกบ้างก็เป็นเฉพาะส่วนบุคคลเท่านั้น รวบรวมเก็บเพียงคนเดียวจึงยากต่อการค้นหา 4) ด้านการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า ความรู้ของแต่ละโรงหล่อไม่ได้มีการนำมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกันเท่าที่ควร มีข้อจำกัดในการถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นภายนอก เนื่องจากไม่ได้มีการรวบรวมจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดทักษะวิธีการที่จะถ่ายทอดให้กับผู้อื่น ผู้เรียนจึงต้องสังเกตแล้วสอบถามซึ่งมันเป็นไหวพริบทักษะของแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนรู้ต้องใช้เวลาในการเรียนนานเนื่องจากไม่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่บุคคลอื่น ๆ สามารถศึกษาค้นคว้าได้ 5) ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ พบว่า มีการประยุกต์ใช้เทคนิคใหม่ๆ เช่น ในการหลอมโลหะต้องใช้เชื้อเพลิงมาก เดิมใช้ถ่านไม้ ใช้ฟืน ทำให้สิ้นเปลืองมาก ทั้งราคาและทรัพยากรชาติ ปัจจุบันหลายแห่งหันมาใช้ก๊าซหุงต้มแทน ทำให้สะดวกขึ้น ควบคุมง่ายขึ้น เพราะหล่อพระปัจจุบันอิงอาศัยในเชิงธุรกิจเป็นหลัก งบประมาณ ค่าใช้จ่ายเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือหรือทีมงานก็จะสนับสนุนการนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้ในแต่ละครั้งมาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ดังงานวิจัย Uttayawalee (2019) พบว่า ปัญหาการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมองข้ามความสำคัญของข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงต่อการศึกษามีความรู้ของตนเองทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความอ่อนแอในการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลที่มีในชุมชนของตนเองเพราะค่านิยมทางการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัญหานี้ทำให้ต้นฉบับข้อมูลขาดการดูแลอย่างถูกต้องขาดการจัดระบบข้อมูลที่ดีในระยะยาวจะส่งผลต่อการเสื่อมสลายของการจัดการองค์ความรู้ในท้องถิ่นของชุมชนเอง ดังนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ข้อมูลของชุมชนก็จะกลายเป็นแหล่งจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ชุมชนแทนที่ชุมชนในสังคมดั้งเดิมการรวบรวมเอกสารแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมต่าง ๆ และการพัฒนาระบบข้อมูลมีความสำคัญในการอนุรักษ์ในด้านการจัดเก็บและการบริการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลท้องถิ่นสู่ผู้สนใจ

ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการหล่อพระของกลุ่มผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม สรุปได้คือ 1) ด้านการกำหนดความรู้ ควรมีการพัฒนาแนวทางการกำหนดความรู้ที่ให้สมาชิกในโรงหล่อและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนแนะนำให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการฝึกอบรม การพัฒนาฝีมือ 2) ด้านการสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้ ควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ หรือ เครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้คนที่สนใจได้ศึกษาหาความรู้และเป็นแหล่งหาความรู้ของผู้สนใจ มีการสนับสนุนให้สมาชิกได้มีโอกาสในการพบปะพูดคุยกับผู้รู้ด้านต่าง ๆ แลกเปลี่ยน ทักษะประสบการณ์ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต จะทำให้การสืบค้นความรู้ได้สะดวกรวดเร็ว 3) ด้านการรวบรวมและการจัดเก็บความรู้ ภาครัฐควรรับเป็นเจ้าภาพดำเนินการบันทึกจัดเก็บเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงการจัดสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาต่าง ๆ ส่วนผู้ประกอบการควรมีความรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บฐานข้อมูล อย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกในการนำมาใช้และค้นคว้าในคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต และควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ในระบบการจัดเก็บความรู้แก่สมาชิกด้วย 4) ด้านการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมเป็นพลังประชาคมชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้หรือควรมีการส่งเสริมการทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการหล่อพระให้กับเยาวชน และผู้สนใจเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ จะเป็นกลไกหนึ่งในการสืบทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ให้คงอยู่ ควรเปิดโอกาสให้โรงหล่อพระได้มีพื้นที่ทำการแสดงผลงานในงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอดภูมิปัญญาการหล่อพระที่ต้อง

ประกอบด้วยช่างฝีมือในด้านต่าง ๆ เช่น ช่างปั้น ช่างเข้ารูป และ 5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ควรส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาช่างด้านต่าง ๆ หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการนำนักท่องเที่ยวและสถานศึกษาเข้าศึกษาเรียนรู้ มีการส่งต่อสืบทอดความรู้จากการเปิดหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับฝึกสอนเยาวชนให้รู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญา

2. คุณค่าของภูมิปัญญาการหล่อพระและแกะปี่จ้อยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม มีประเด็นสรุปอภิปรายผล ดังนี้

1) คุณค่าของภูมิปัญญาการหล่อพระ มี 2 ลักษณะคือ 1) คุณค่าต่อการพัฒนาบุคคล ในด้านการพัฒนาความรู้ การพัฒนาอารมณ์ การพัฒนาจิตใจ คุณค่าต่อการสุขภาพร่างกาย คุณค่าการปรับตัวเองกับสังคม และ 2) คุณค่าต่อการพัฒนาสังคม ในด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในสังคม ด้านศิลปกรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างความภาคภูมิใจให้ชุมชน สอดคล้องกับ พระชยานันท์มณี, ผศ.ดร. และคณะ (Phrachayanantamunee et al. (2019) งานวิจัยเรื่อง “การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการเก็บรวบรวมคัมภีร์โบราณเมืองน่าน อีกทั้งเพื่อรวบรวมเนื้อหาในคัมภีร์โบราณล้านนาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เพื่อให้คนกวีวิชาการ ผู้สนใจนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก เหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่บันทึกองค์ความรู้ในคัมภีร์โบราณเมืองน่านโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อไป โดยมีวิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ สำหรับผลการวิจัยปรากฏผล กล่าวคือ คัมภีร์โบราณเป็นเอกสารโบราณที่สำคัญประเภทหนึ่งของชาวล้านนา ซึ่งมีคุณค่าต่อสังคมของในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม มีคุณค่าในทางวิชาการ และมีคุณค่าที่ได้รวบรวมพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย และสอดคล้องกับ เอกธวัช อินทวงศา (Inthawongsa, 2002) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดความรู้ของอาชีพช่างปั้นสิ่งหัตถ์ในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจเกิดจากสภาพแวดล้อม การได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในครอบครัว และความสนใจส่วนตัวแรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ วิธีการถ่ายทอด ผลการวิจัยพบว่า สังเกตแบบอย่าง การปฏิบัติโดยให้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รับฟังการอธิบายแนะนำเรื่องต่าง ๆ และให้ดูตัวอย่างของจริงที่ทาเสร็จแล้ว และทดลองทำตามตัวอย่างขั้นตอนการถ่ายทอด พบว่าเริ่มจากการสังเกตการปฏิบัติงานแล้วให้ปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ประเมินผลงานจากความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติและคุณภาพผลงาน

2) ปัจจัยเอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ ได้ประเด็นสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่จะเอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม คือ การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จหลายประการ คือ ผู้จัดการโรงหล่อต้องมีภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน สามารถบริหารจัดการงานและคนได้อย่างเหมาะสม มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีทักษะความรู้เกี่ยวกับการหล่อพระ มีเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ มีกิจกรรมหรือพื้นที่ในการแสดงผลงานอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงสามารถอธิบายสรุปปัจจัยที่จะเอื้อต่อ

ความสำเร็จในการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) องค์ความรู้หรือภูมิปัญญา 4) เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ 6) การบริหารจัดการ และ 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

3. เครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม มีประเด็นสรุปอภิปรายผล คือ 1) กลไกเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ ได้พบเครือข่ายทางสังคมที่เป็นกลไกสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของผู้ประกอบการโรงหล่อในจังหวัดนครปฐม คือ สถาบันทางครอบครัว องค์กรชุมชนและสถาบันการศึกษา สถาบันหรือหน่วยงานภาครัฐ สถาบันทางพระพุทธศาสนา สถาบันด้านส่งเสริมวิชาชีพ สถาบันทางเศรษฐกิจ และสถาบันด้านสื่อสารมวลชน และ 2. แนวทางการสร้างเสริมความร่วมมือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ คือ กลไกเครือข่ายทางสังคมที่ประกอบด้วยสถาบันทางสังคมต่าง ๆ หากมีการร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพมุ่งเป้าหมายของการพัฒนาคน และสังคมในทิศทางที่สอดคล้องกัน ย่อมจะทำให้กระบวนการพัฒนาที่เกิดจากการร่วมมือกัน ประสานสอดคล้องกัน เพื่อเป็นเครือข่ายสร้างเสริมการเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระที่เข้มแข็ง โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้ร่วมสนทนากลุ่มได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางการสร้างเสริมความร่วมมือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (Phramaha Prakasit Sirimedho, 2018) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี” ได้สรุปถึงแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ควรประกอบด้วย กระบวนการต่าง คือ 1) กระบวนการรวบรวมความรู้ การค้นคว้าวิจัยควรศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของไทยในด้านต่าง ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีตและสภาพการณ์ในปัจจุบัน 2) กระบวนการส่งเสริมภาวะผู้นำด้านภูมิปัญญาของปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน 3) กระบวนการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่น นั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นเพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย 4) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ร่วมฟื้นฟู ร่วมพัฒนานวัตกรรมร่วมถ่ายทอด ถ่ายทอดให้คนในสังคมได้เกิดความตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

ดังนั้น แนวทางหรือกระบวนการจัดการและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของกลุ่มผู้ประกอบการโรงหล่อพระในจังหวัดนครปฐม ข้อเสนอเป็นแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสร้างสรรค์พุทธศิลป์ ในการสร้างคุณค่าส่งเสริมพื้นที่การเรียนรู้และแสดงออกทางศิลปะ การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยผสมผสานระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญา การมีเครือข่ายสังคมที่อำนวยความสะดวก ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการหล่อพระ รวมถึงการเพิ่มความหลากหลายของช่องทางการสื่อสารในสังคม เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาวัฒนธรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์พุทธศิลป์ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง การสร้างระบบสังคมที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ปลูกฝังคุณธรรม การตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญามีสถาบันทางสังคมบ่มเพาะ

ค่านิยม ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียนและรัฐ โดยเริ่มจากการเห็นคุณค่าจนกระทั่งนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ มีจิตสำนึกเห็นคุณค่า และสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ มีการเพิ่มช่องทางการสื่อสารในสังคมที่หลากหลายของ โดยใช้ระบบสื่อสารสมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์ สื่อมวลชนใช้ความแปลกใหม่ในการนำเสนอเรื่องราวทางศิลปะและวัฒนธรรม เป็นจุดในการดึงดูดความสนใจของผู้รับข่าวสาร มีการสร้างสรรค์รูปแบบให้เกิดความน่าสนใจต่อเนื้อหาสาระทางพุทธธรรมและศิลปะ ใช้สื่อเฉพาะกิจกรรมเช่น การโฆษณา มีการเลือกประเด็นในการสื่อสารให้กระตุ้นอารมณ์ ความรู้สึกร่วมกับการกระตุ้นสมอง เพื่อให้เกิดการสร้างจินตนาการของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องศิลปะ รวมถึงเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบการสร้างพื้นที่เสมือนในการนำเสนอผลงานและการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

- 1) ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ ชุมชน สถานศึกษา และองค์กรภาครัฐในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ และนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาการหล่อพระไปส่งเสริมการเรียนรู้ต่อไป
- 3) ด้านเครือข่ายส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระ ควรมีการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงแนวทางการสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระโดยการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาการหล่อพระให้แพร่หลาย รวมถึง เพื่อสร้างเสริมคุณค่าและมูลค่าจากภูมิปัญญาการหล่อพระ

References

- Inthawongsa, A. (2002). *Knowledge Transmission of Singha Sculptor Career in Chaing Mai*. (Master's thesis). Graduate School: Chiangmai University. Chiangmai.
- Kongkhum, S. & Sungrugs, N. (2015). The Development of Knowledge Management Model for Shadow Puppet (Nang Talung) Local Wisdom to Strengthen Local Culture. *Silpakorn Educational Research Journal*. 7(1), 242-255.
- Phrachayanantamunee et al. (2019). The Ascertainment and Conservational System the Ancient Scriptures Kept in Monateries and Publicizing Lanna Wisdom to Up Rise A Local Learning Source in Lanna Region. *Journal of MCU Nakhondhat*. 6(1), 126-145.
- Phramaha Prakasit Sirimedho. (2018). *A Model of Manuscript Conservation for Cultural Learning of Youth in Nakhon Pathom and Suphanburi Province*. (Research Report). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Rungraung, S. (2014). Guidelines for the Conservation of Wisdom Casting Buddha of Banchanglor Community: Case Study Banchanglor Community Bangkoknoi District Bangkok. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*. 25(1), 39-46.
- Teanpewroj, P. (2015). Historical Development of Craftsmen Career in Ayutthaya Period to Department of Ten Crafts in Rattanakosin Period. *Humanities and Social Sciences*. 32 (3), 159-170.
- Uttayawalee, K. (2009). The Problem of Management Thai Book for Educational Potential Southern Local. *Rusmilae Journal*. 30(3), 40-50.
- Wongwiwathananukij, S. (2012). *Dictionary of Research and Statistics*. Bangkok, Dansutha Printing.